

**Глобаллашув ҳамда иқтисодий
интеграциялашувнинг кучайиб
боришида инвестиция
жараёнлари**

Муаллиф: Намозов Жўрабек

МАВЗУ: Глобаллашув ҳамда иқтисодий интеграциялашувнинг кучайиб боришида инвестиция жараёнлари

Режа:

- 1. Жаҳон иқтисодиётининг глобаллашувида хорижий инвестицияларнинг ўрни.**
- 2. Киото Протоколининг Мусаффо ривожланиш механизми доирасида инвестиция лойиҳаларини тайёрлаш ва амалга ошириш.**
- 3. Ўзбекистон Республикасида инвестиция лойиҳаларини ишлаб чиқиш.**

1. Жаҳон иқтисодиётининг глобаллашувида хорижий инвестицияларнинг ўрни

Глобаллашув жараёнига қўшилиш - бу дунёнинг етакчи давлатлари билан ҳамкорликда бўлиш, ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий соҳадаги давлат сиёсатининг ўзаро манфаатли асосда бу давлатлар сиёсатига мос келишидир.

Ўзбекистон бугунги кунда йирик хорижий инвестицияларни қабул қилувчи мамлакатлар қаторига кириш учун барча иқтисодий, сиёсий ва ҳуқуқий асосларга эга. Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, мамлакат иқтисодиётида хорижий инвестицияларнинг туган ўрни, салмоғи мазкур давлатдаги инвестицион муҳитнинг қанчалик қулайлигини белгилайди. Бу муҳит кўп жиҳатдан хорижий инвестицияларга нисбатан давлат олиб бораётган сиёсатини ва ташқи иқтисодий фаолиятининг давлат томонидан тартибга солишнинг хусусиятлари билан баҳоланади. Ички ва чет эл инвесторларини биринчи навбатда минимал даражадаги солиқ имтиёзлари эмас, балки бизнесдаги кейинги қулай ва мақбул истиқболлар қизиқтиради.

2. Киото Протоколининг Мусаффо ривожланиш механизми доирасида инвестиция лойиҳаларини тайёрлаш ва амалга ошириш

Киото Протоколи - Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг иқлим ўзгариши тўғрисидаги Ҳадли Конвенциясига (ИЎҲК) 1997 йил 11 декабрда қабул қилинган, Ўзбекистон Республикаси томонидан 1999 йил 20 августда ратификация қилинган ва 2005 йил 16 февралдан бошлаб кучга кирган бўлиб, “парник эффекти”ни ҳосил қилувчи газларни атмосферага чиқаришни қисқартириш механизмларини белгиловчи ҳужжат ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 6 декабрдаги ПҚ-525-сон қарорига мувофиқ Киото Протоколининг Мусаффо ривожланиш механизми бўйича (МРМ) Идоралараро кенгаш ташкил этилган. Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги Киото Протоколининг Мусаффо ривожланиш механизми бўйича Миллий орган ҳисобланади.

Киото Протоколининг Мусаффо ривожланиш механизми доирасида инвестиция лойиҳаларини тайёрлаш ва амалга ошириш қуйидагиларни ўз ичига олади:

Биринчи босқичда лойиҳа ташаббускори томонидан МРМ Миллий органига ёзма ариза киритилади, аризага МРМ бўйича назарда тутилаётган инвестиция лойиҳаси тўғрисидаги умумий ахборот илова қилинади.

Лойиҳа бўйича буюртманома Ўзбекистон Республикаси Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси билан келишилади.

Иккинчи босқичда ташаббускор томонидан МРМ Миллий органига ёзма ариза киритилади, унга қуйидагилар илова қилинади:

- музокаралар давомида эришилган дастлабки ва якуний қиёсий жадваллар, танлов қатнашчилари таклифлари;

- МРМ тартиботларига мувофиқ ишлаб чиқилган рус ва инглиз тилларидаги лойиҳа-техник ҳужжатлар;
- лойиҳани амалга оширишнинг ойлар бўйича жадвали;
- Гидрометеорология хизмати марказининг лойиҳа бўйича ижобий хулосаси;
- Ўзбекистон Республикаси Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитасининг лойиҳа бўйича ижобий экологик хулосаси.

Қуйидагилар Идоралараро кенгаш томонидан лойиҳани баҳолашнинг асосий мезонлари ҳисобланади:

- лойиҳани амалга оширишнинг умумий иқтисодий мақсадга мувофиқлиги ва самарадорлиги;
- лойиҳанинг экология талабларига мувофиқлиги;
- технологик асбоб-ускуналарнинг замонавий сифат стандартларига мувофиқлиги.

Барқарор ривожланиш миллий мезонлари

Иқтисодий
мезонлар

Экологик
мезонлар

Ижтимоий
мезонлар

Иқтисодий мезонлар:

- тайёр маҳсулот бирлиги ҳисобига энергия ва хом ашё сарфини камайтириш;
- замонавий технологияларни жорий этиш йўли билан ишлаб чиқариш самарадорлигини ёки табиий ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш;
- Ўзбекистон Республикасида бозорнинг хусусий секторини ривожлантиришга кўмаклашиш.

Экологик мезонлар:

- атроф-муҳитнинг сақланишига ва ёмонлашишининг олдини олишга кўмаклашиш;
- табиий хом ашё сарфини ва ишлаб чиқариш чиқитларини камайтириш;
- хом ашёдан такрорий фойдаланишга ва тикланаётган табиий ресурслардан фойдаланишга йўналтирилган технологияларни жорий этиш;
- атроф-муҳитга салбий таъсирни камайтириш.

Ижтимоий мезонлар:

- аҳолининг иш билан бандлигининг ўсишига ва ҳақиқий даромадларининг ошишига кўмаклашиш;
- лойиҳани амалга оширишга жалб этилган ходимларнинг ва лойиҳа амалга оширилаётган ҳудудда яшайдиган аҳолининг соғлиғини яхшилаш;
- аҳолининг табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш масалаларидан хабардорлигини ошириш.

3. Ўзбекистон Республикасида инвестиция лойиҳаларини ишлаб чиқиш

Ваколатли экспертиза органлари

Ваколатли экспертиза органлари	Хулоса натижаси (тавсия этилди/ рад этилди)
Иқтисодиёт ва савдо вазирлиги	
Инвестиция ва ташқи савдо вазирлиги	
"Давархитектқурилиш" қўмитаси	
Молия вазирлиги	
Ваколатли банк (банклар)	

Инвестиция лойиҳасини техник-иқтисодий асослаш (ТИА)нинг намунавий таркиби

т/р	Мазмуни
1.	Лойиҳа мақсади (резюме).
2.	Лойиҳа буюртмачиси.
3.	Лойиҳа стратегияси (лойиҳани яратиш тарихи ва шарт-шароитлари).
4.	Маркетинг таҳлили (бозорни ўрганиш, маркетинг концепцияси).
5.	Моддий ресурслар.
6.	Объектнинг жойлашган жойи.
7.	Лойиҳалаштириш ва технология.
8.	Ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва қўшимча харажатлар.
9.	Меҳнат ресурслари.
10.	Лойиҳани амалга ошириш схемалари.

11.	Лойиҳани амалга ошириш вариантларини молиявий баҳолаш.
12.	Хулосалар (лойиҳанинг асосий афзалликлари ва камчиликлари, қабул қилинган вариантнинг муқобил вариантлардан афзалликлари, ноаниқлик таваккалчиликлари ва жиҳатлари, лойиҳани амалга ошириш имкониятини баҳолаш).
13.	Миллий ва хорижий валютада (харажатлар алоҳида акс эттирилган ҳолда) молиявий ва иқтисодий кўрсаткичлар акс эттирилиши керак, уларнинг схема кўринишлари мавжуд бўлиши керак.
14.	Тасдиқловчи ҳужжатлар нусхалари, шу жумладан қуйидагилар мавжуд бўлиши керак: -юримдик ҳужжатлар; -контракт ҳужжатлари; -смета ҳужжатлари ва молиявий ҳужжатлар; -эксперт ҳужжатлари ва бошқа ҳужжатлар; -тайёр маҳсулотни сотиш ва хом ашё, материаллар харид қилиш маркетинг тадқиқотлари бўйича ҳужжатлар.